[2018] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 184

[2018] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਮਧਿਆ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਜ

ਬਨਾਮ

ਛੱਕੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2011 ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 21-22)

26 ਸਤੰਬਰ, 2018

[ਆਰ. ਭਾਨੂਮਥੀ ਅਤੇ ਵਿਨੀਤ ਸਰਨ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 ਧਾਰਾ 302 ਬਰੀ ਹੋਣ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਦੇ ਨਾਲ ਖੇਤਾਂ ਵੱਲ ਫਸਲ ਕੱਟਣ ਲਈ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ। 302 ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ: ਇਹ ਉਹ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਚਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦਿਨ-ਦਿਹਾੜੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ, ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਦਾ ਪੋਤਾ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦਾ ਬੱਚਾ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਸਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਇਕਲੌਤਾ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ 'ਤੇ ਉਸਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਜੋ ਭੌਤਿਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਦਾ ਸੰਸਕਰਣ ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਾਹਰ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੈ। ਬਰੀ ਹੋਣ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ, ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਪਹੁੰਚ ਗੰਭੀਰ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਤਰਕਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਕਦਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਗੰਭੀਰ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ 'ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ' ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਘਟਨਾ 2006 ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਕਾਰਨ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 'ਤੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਨਿਆਂ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 27 ਅਤੇ 134 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗਾ।

ਫੜੀ ਗਈ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ: ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਕੋਈ ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਵੇਰਵੇ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇ।

ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਛੱਕੀ ਲਾਲ

ਰੱਖਿਆ: 1.1 ਇਹ ਉਹ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦਿਨ-ਦਿਹਾੜੇ ਚਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦਾ ਬੱਚਾ ਸੀ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਦੀ ਇਕੱਲੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਦੇ ਸਬੂਤ ਅਸੰਗਤੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਸਦੇ ਸਬੂਤ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ (ਉਦਾਹਰਣ ਪੀ 1) ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਨੇ ਆਪਣੇ ਚਾਰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਗੁਆ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਜ਼ਰੂਰ ਦੁਖੀ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਚਾਰ ਪੰਜ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਫਿਰ 'ਜੀ.ਬੀ.' (ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਦੀ ਧੀ) ਅਤੇ 'ਜੀ.ਐੱਸ.' (ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਦੀ ਧੀ ਦੇ ਜੇਠ ਦੇ ਪੁੱਤਰ) ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇਖੀਆਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੋਸ਼ੀ 'ਪੀ' (ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਦੀ ਨੂੰਹ) ਅਤੇ ਬੱਚੇ 'ਆਰ' (ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਦੇ ਪੋਤੇ) ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕੀਤੀ। [ਪੈਰਾ 10, 12 ਅਤੇ 14] 192 ਏ, F G; 193 ਸੀ-D]

1.2 ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਯੂ 3 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਜੀ.ਬੀ.' ਅਤੇ 'ਜੀ.ਐੱਸ.' ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ 'ਪੀ' ਅਤੇ 'ਆਰ' ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ 'ਜੀ.ਬੀ.' ਅਤੇ 'ਜੀ.ਐੱਸ.' ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਤੋਂ 2530 ਫੁੱਟ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਪੀਡਬਲਯੂ 13) ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਪੀ' ਦੀ ਲਾਸ਼ 'ਜੀ.ਬੀ.' ਅਤੇ 'ਜੀ.ਐੱਸ.' ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਪੰਜਾਹ ਗਜ਼ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਉਸਨੇ ਸਾਈਟ ਪਲਾਨ (ਉਦਾਹਰਣ.ਪੀ24) ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸਾਈਟ ਪਲਾਨ, ਪੀਡਬਲਯੂ 3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 13-10 ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਜਗ੍ਹਾ ਜਿੱਥੇ 'ਪੀ' ਅਤੇ 'ਆਰ' ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ 'ਜੀ.ਬੀ.' ਅਤੇ 'ਜੀ.ਐੱਸ.' ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ, ਲਗਭਗ ਪੰਜਾਹ ਗਜ਼ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸਨ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਦੂਰੀ ਬਹੁਤੀ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਕਿ 'ਜੀ.ਐੱਸ.', 'ਜੀ.ਬੀ.', 'ਪੀ' ਅਤੇ 'ਆਰ' ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕੋ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੌਰਾਨ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਗਈ ਸੀ, ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਦੇ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਸਾਈਟ ਪਲਾਨ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ 13 ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸਾਈਟ ਪਲਾਨ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਚਾਰੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਇੱਕੋ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਮੂਲੀ ਸੁਧਾਰ 'ਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 17, 18] [194 ਡੀ-ਜੀ]

1.3 ਐਫਆਈਆਰ ਇੱਕ ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਵੇਰਵੇ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ

ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਬੱਚੇ 'ਆਰ' 'ਤੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਵੇਰਵੇ ਨੂੰ ਭੁੱਲਣਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਬੱਚੇ 'ਆਰ' ਦੇ ਪੇਟ 'ਤੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ, ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਲਈ ਘਾਤਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਵਰਗੀ ਇੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤ ਦੇ ਮਨ 'ਤੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਮਾਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਆਪਣੇ ਚਾਰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਕਾਰਨ ਦੁਖੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਵੇਰਵੇ ਦੱਸਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਨਾ ਆਇਆ ਹੋਵੇ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਬੱਚੇ 'ਆਰ' ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਸੁੱਟਣ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪੇਟ 'ਤੇ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾ ਕਰਨਾ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅੰਤੜੀ ਬਾਹਰ ਆਈ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਕੇਸ ਲਈ ਘਾਤਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਦੋਂ ਦੇਰੀ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਲਈ ਘਾਤਕ ਨਹੀਂ ਹੈ [ਪੈਰਾ 19, 25] [195 ਸੀ-ਈ; 198 ਬੀ-ਸੀ]

1.4 ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਇੱਕ ਪੇਂਡੂ ਪੇਂਡੂ ਸੀ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਵੀ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਧੀ, ਨੂੰਹ ਅਤੇ ਪੋਤੇ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰਦੇ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਦਮਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਸਦੇ ਪਿਛਲੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ, ਜਿਸਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ, ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਸਿੱਟਾ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿੱਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣਾ ਗੈਰਵਾਜਬ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਸਨ, ਉਸਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅੰਤਰ ਜੋ ਗਵਾਹ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਮੂਲ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਰਿੰਗ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। [ਪੈਰਾ 2022] [195 ਐਫ-ਜੀ; 196 ਏ-ਸੀ]

ਪ੍ਰਿਥੂ ਉਰਫ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2009) 11 S ਐਸਸੀਸੀ 588: [2009] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 765 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਯੂ.ਪੀ. ਸਟੇਟ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਕੇ. ਐਂਥਨੀ (1985) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 505 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਛੱਕੀ ਲਾਲ

1.5 ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਪਰ ਸਬੂਤ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਮਾਇਨੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 134 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, "ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੱਥ ਦੇ ਸਬੂਤ ਲਈ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ"। [ਪੈਰਾ 23] 196 ਜੀ; 197 ਏ]

ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2012) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 10 - 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ।

ਸੁਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਸੇਨ ਉਰਫ਼ ਬਿਲਟੂ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2016) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 26 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

1.6 ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਾਏ ਕਿ ਫਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਟੂਨ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ 0.315 ਬੋਰ ਕੱਟਾ/ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲ (ਉਦਾਹਰਣ.ਏ4) ਨਾਲ ਫਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਰਾਏ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਾ ਕਾਰਟੂਨ (ਉਦਾਹਰਣ.ਈ.ਬੀ.1 ਅਤੇ ਈ.ਬੀ.2) ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ 12 ਬੋਰ ਬੰਦੂਕ (ਉਦਾਹਰਣ.ਏ3) ਤੋਂ ਫਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 27] [199 ਜੀ-ਐੱਚ]

2. ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ। ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਗੰਭੀਰ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਤਰਕਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਕਦਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਨਿਆਂ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ, ਇਕਲੌਤਾ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਜਿਸਦਾ ਸਬੂਤ ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਾਹਰ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ 'ਤੇ ਉਸਦੇ ਸੰਸਕਰਣ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਜੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਹਨ, ਇਹ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰੇ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 35, 36 [202ਬੀD; ਈ, ਐੱਫ]

3. ਧਾਰਾ 302 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ 'ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ' ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਇਹ

ਘਟਨਾ ਸਾਲ 2006 ਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ/ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਜਾਣੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 37, 38 [202 ਐਫ ਜੀ; 203 ਬੀ]

ਨੰਕਾਊਨੂ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2016) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 317: [2016] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 627; ਵੀ.ਕੇ. ਮਿਸ਼ਰਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2015) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 588: [2015] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 - 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ।

ਕੇਸ ਲਾਅ ਰੈਫਰੈਂਸ
[2009] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 765 ਪੈਰਾ 22 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ
(1985) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 505 ਪੈਰਾ 22 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
(2012) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 10 ਪੈਰਾ 23 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।
(2016) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 26 ਪੈਰਾ 23 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
[2016] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 627 ਪੈਰਾ 33 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ
[2015] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਪੈਰਾ 34 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2011 ਦਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 21-22

2008 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 254 ਅਤੇ 2008 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੌਤ ਹਵਾਲਾ ਨੰਬਰ 2 ਵਿੱਚ ਗਵਾਲੀਅਰ ਵਿਖੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਜੁਡੀਕੇਚਰ ਦੇ 13.08.2008 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ

ਨਾਲ

2011 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰ. 23-24.

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬਾਂਸੁਰੀ ਸਵਰਜ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਵਰੂਪਮਾ ਚਤੁਰਵੇਦੀ, ਬੀ.ਐਨ. ਦੂਬੇ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੇਵਿਕਾ ਗੁਲਾਟੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵੈਸ਼ਾਲੀ ਵਰਮਾ ਰਾਹੁਲ ਚਿਟਨਿਸ, ਆਦਿਤਿਆ ਏ. ਪਾਂਡੇ, ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਆਸ਼ਰੀ, ਪੀ.ਕੇ. ਸ਼ਰਮਾ, ਉਦੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਯਾਦਵ, ਸੁਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਝਾਅ, ਰਾਮਜੀ ਪਾਂਡੇ, ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਦੁਬੇ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਆਰ. ਬਾਨੂਮਥੀ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ।

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਛੱਕੀ ਲਾਲ

1. ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 2008 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੌਤ ਸੰਦਰਭ ਨੰਬਰ 2 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 302 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ/ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੋਸ਼ੀ ਅਖਿਲੇਸ਼ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

2. ਇਹਨਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਅਖਿਲੇਸ਼ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ 28.02.2017 ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

3. ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 20.02.2006 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 12.00-12.30 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ, ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1), ਉਸਦੀ ਨੂੰਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਫੂਲਵਤੀ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਪੋਤੀ ਰਿੰਕੂ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਕੱਟਣ ਲਈ ਖੇਤ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਗਣੇਸ਼ੀ ਬਾਈ ਜੋ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੀ ਧੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਜੋ ਕਿ ਗਣੇਸ਼ੀ ਬਾਈ ਦੇ ਜੇਠ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਅੱਗੇ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਕੇਸਰ ਬਾਈ ਜਨਤਕ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਮਾਧਵਾਲਾ ਡੰਡਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚੀ, ਉਸਨੇ ਚਾਰ ਤੋਂ ਪੰਜ ਗੋਲੀਆਂ ਚੱਲਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਣੇਸ਼ੀ ਬਾਈ 'ਤੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕਰਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੁਲਜ਼ਮ ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਖਿਲੇਸ਼ ਸਾਹਮਣੇ ਤੋਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਆਏ। ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਨੇ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸਦੀ ਧੀ, ਗਣੇਸ਼ੀ ਬਾਈ ਅਤੇ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵਾਰੀ ਉਸਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਚੱਕੀ ਲਾਲ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਫੂਲਵਤੀ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ, ਦੂਜੀ ਗੋਲੀ ਅਖਿਲੇਸ਼-ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਰਿੰਕੂ 'ਤੇ ਚਲਾਈ। ਫਿਰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਨੇ ਬੱਚੇ ਰਿੰਕੂ 'ਤੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਰਿੰਕੂ ਦੀਆਂ ਅੰਤੜੀਆਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਉਸਦੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਮੈਨੂੰ ਹੁਣੇ ਮਾਰ ਦਿਓ'। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਰੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਮਰ ਜਾਵੇਗੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ - ਦੇਹਾਤੀ ਨਲੀਸ਼ੀ (ਉਦਾਹਰਨ ਪੀ-1) 20.02.2006 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਧਾਰਾ 302 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 34 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਤੇ ਧਾਰਾ 25, 27, 29 ਅਤੇ 30 ਅਸਲਾ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ (ਉਦਾਹਰਨ ਪੀ-25-26)।

4. ਡਾ. ਐਸ.ਕੇ. ਸਿੰਘ ਨਿਰੰਜਨ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ-6) ਨੇ ਚਾਰੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਫੂਲਵਤੀ, ਰਿੰਕੂ ਸਿੰਘ, ਗਣੇਸ਼ੀ ਬਾਈ ਅਤੇ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੱਟਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ। ਦੋਸ਼ੀ ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਅਖਿਲੇਸ਼ ਨੂੰ 26.02.2006 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਸੀਜ਼ਰੀ ਮੀਮੋ ਉਦਾਹਰਣ ਪੀ-20 ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ ਕੱਟਾ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਖਿਲੇਸ਼-ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਅਖਿਲੇਸ਼ ਤੋਂ 12 ਬੋਰ ਦੀ ਇੱਕ ਬੰਦੂਕ ਅਤੇ 12 ਬੋਰ ਦੇ ਦੋ ਜ਼ਿੰਦਾ ਕਾਰਤੂਸ ਜ਼ਬਤ

ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਮੁਲਜ਼ਮ ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਦਾ ਇੱਕ ਬੰਦੂਕ ਲਾਇਸੈਂਸ ਅਖਿਲੇਸ਼ ਤੋਂ ਸੀਜ਼ਰੀ ਮੀਮੋ ਉਦਾਹਰਣ ਪੀ-21 ਰਾਹੀਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਰਿਪੋਰਟਾਂ (ਉਦਾਹਰਣਟੈਂਸ਼ਨ ਪੀ-31, ਪੀ-32 ਅਤੇ ਪੀ-33) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਫਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਟੂਜ਼ ਉਦਾਹਰਣ.ਈਸੀ-1 ਤੋਂ ਉਦਾਹਰਣ.ਈਸੀ-4 ਨੂੰ ਪਿਸਤੌਲ ਉਦਾਹਰਣ. ਏ-4 ਨਾਲ ਫਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਦੋ ਜ਼ਿੰਦਾ ਕਾਰਟੂਜ਼ ਉਦਾਹਰਣ. ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ-1 ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ-2 ਨੂੰ 12 ਬੋਰ ਬੰਦੂਕ/ਬੈਂਡੂਕ (ਉਦਾਹਰਣ. ਏ-3) ਨਾਲ ਫਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਉਦਾਹਰਣ. ਈਬੀ-1 ਅਤੇ ਈਬੀ-2 ਨੂੰ ਰਾਈਫਲ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਫਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਦਾਹਰਣ.-ਈਬੀ-3 ਉਦਾਹਰਣ.-ਈਬੀ-2 ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

5. ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਤੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ-13 ਤੱਕ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਤੋਂ ਧਾਰਾ 313 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਕ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਚਰਿੱਤਰ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ ਜੋ ਡਾਕੂਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਚੋਰੀ ਅਤੇ ਖੋਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 34 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ 'ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਵੇਗਾ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ 5,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ। ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਇਕਲੌਤੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੇ ਸਬੂਤ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਅਤੇ ਭੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ1) ਇੱਕ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੋਜਾਂ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

6. ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ/ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ। ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੇ ਸਬੂਤ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ 19.04.2006 ਨੂੰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਲਈ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਲੈਬਾਰਟਰੀ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ, ਜੋ ਕਿ 01.03.2006 ਨੂੰ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਬੀ.ਐਲ. ਧਨੇਲੇ - ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਪੀਡਬਲਯੂ-13) ਦੀ ਗਲਤੀ/ਛੁੱਟੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਭੁੱਲ ਦਾ ਲਾਭ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ

ਗਲਤ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਚਾਰ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਨੂੰ ਡਾਕੂਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਡਾਕੂਆਂ ਨਾਲ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਬੰਧ ਸਨ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਆਧਾਰ ਦੇ ਸੀ।

7. ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ/ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਤਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਇੱਕ ਇਮਾਨਦਾਰ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਦਾਲਤੀ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਸੁਧਾਰ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ:-

ਆਪਣੇ ਅਦਾਲਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ, ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਣੇਸ਼ੀ ਬਾਈ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਚਾਰ ਤੋਂ ਪੰਜ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਉਹ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ/ਦੋਸ਼ੀ ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਅਖਿਲੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਵਧਦੇ ਦੇਖਿਆ;

ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦਾ ਸੁਧਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੰਸਕਰਣ, ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਦੇ ਉਸ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੰਮ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿ ਉਸਨੇ ਰਿੰਕੂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪੇਟ ਦੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸਦੀਆਂ ਅੰਤੜੀਆਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈਆਂ, ਨੂੰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ।

8. ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਕਲੌਤੇ ਗਵਾਹ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

9. ਅਸੀਂ ਵਿਰੋਧੀ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ, ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ-ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 302 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਸੀ।

10. ਇਹ ਉਹ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦਿਨ-ਦਿਹਾੜੇ ਚਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ - ਰਿੰਕੂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਬੱਚਾ ਸੀ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੀ ਇਕਲੌਤੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ, ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਣੇਸ਼ੀ ਬਾਈ

ਨਿੰਮ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1), ਉਸਦੀ ਨੂੰਹ ਫੂਲਵਤੀ ਅਤੇ ਪੋਤਾ ਰਿੰਕੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਾਧਵਾਲਾ ਡੰਡਾ ਪਹੁੰਚੇ, ਤਾਂ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ 10-15 ਫੁੱਟ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਅਖਿਲੇਸ਼ ਨੂੰ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਣੇਸ਼ੀ ਬਾਈ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਂਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਫਿਰ ਦੋਸ਼ੀ ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਅਖਿਲੇਸ਼ ਫੂਲਵਤੀ ਵੱਲ ਆਏ ਅਤੇ ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਨੇ ਫੂਲਵਤੀ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਅਖਿਲੇਸ਼ ਨੇ ਫੂਲਵਤੀ 'ਤੇ ਵੀ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ। ਅਖਿਲੇਸ਼ ਨੇ ਰਿੰਕੂ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਅਤੇ ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਨੇ ਰਿੰਕੂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਨੇ ਵੀ ਰਿੰਕੂ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ। ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਰਿੰਕੂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਅਤੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੰਤੜੀਆਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈਆਂ। ਜਦੋਂ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਤਾਂ ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਰਨਗੇ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਮਰ ਜਾਵੇਗੀ।

11. ਠਾਕੁਰਦਾਸ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2) ਜੋ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦਾ ਚੌਕੀਦਾਰ ਹੈ, ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਤੋਂ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ, ਗਣੇਸ਼ੀ ਬਾਈ, ਫੂਲਵਤੀ ਅਤੇ ਰਿੰਕੂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇਖੀਆਂ। ਠਾਕੁਰਦਾਸ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2) ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਰੋ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਖਿਲੇਸ਼ ਨੇ ਚਾਰੇ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਖੇਤ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ।

12. ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਕੇਸ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੀ ਇਕੱਲੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੇ ਸਬੂਤ ਅਸੰਗਤੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਸਦੇ ਸਬੂਤ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੇ ਸਬੂਤ ਅਤਿਕਥਨੀ ਵਾਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਨੇ ਰਿੰਕੂ 'ਤੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਸਦੇ ਬਿਆਨ (ਉਦਾਹਰਣ.-ਪੀ1) ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਾਇਬ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੋਰ ਅਸੰਗਤੀਆਂ ਵੱਲ ਵੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ।

13. ਅਦਾਲਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ, ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਨੂੰਹ ਫੂਲਵਤੀ ਅਤੇ ਪੋਤੀ ਰਿੰਕੂ ਮਾਧਵਾਲਾ ਡੰਡਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਤਾਂ ਹੋਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਅਕਤੀ ਗਣੇਸ਼ੀ ਬਾਈ ਅਤੇ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਦਸ ਕਦਮ ਦੂਰ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਣੇਸ਼ੀ ਬਾਈ 'ਤੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕਰਦੇ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀ ਉਸ ਵੱਲ ਆਇਆ। ਦੇਹਾਤੀ ਨਲੀਸ਼ੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ (ਉਦਾਹਰਣ-ਪੀ1) ਵਿੱਚ, ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਗੋਲੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਣੇਸ਼ੀ ਬਾਈ ਅਤੇ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਫੂਲਵਤੀ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਰਿੰਕੂ 'ਤੇ

ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੇ ਸਬੂਤ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ।

14. ਬੇਸ਼ੱਕ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੇ ਵਰਜਨ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਦੇਹਾਤੀ ਨਲਿਸ਼ੀ-ਸ਼ਿਕਾਇਤ (ਉਦਾਹਰਣ-ਪੀ1) ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੇ ਆਪਣੇ ਚਾਰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਦੇਹਾਤੀ ਨਲਿਸ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ (ਉਦਾਹਰਣ-ਪੀ1) ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਜ਼ਰੂਰ ਦੁਖੀ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਗੋਲੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਣੇਸ਼ੀ ਬਾਈ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇਖੀਆਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੋਸ਼ੀ ਫੂਲਵਤੀ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਰਿੰਕੂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕੀਤੀ।

15. ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ/ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਣੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ, ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੇ ਇੱਕ ਹਮਲਾਵਰ ਕੈਲਾਸ਼ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਦੇਹਾਤੀ ਨਲਿਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਕਤ ਕੈਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਹਮਲਾਵਰ ਕੈਲਾਸ਼ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਪੀ 1 -ਡੇਹਾਤੀ ਨਲਿਸ਼ੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ 20.02.2006 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 05.15 ਵਜੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ। ਕੈਲਾਸ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਉਦਾਹਰਨ ਪੀ 1 -ਡੇਹਾਤੀ ਨਲਿਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਫਆਈਆਰ (ਉਦਾਹਰਨ ਪੀ 25-26) ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਥਿਤ ਹਮਲਾਵਰ ਕੈਲਾਸ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕੈਲਾਸ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਦੇਹਾਤੀ ਨਲਿਸ਼ੀ ਜਾਂ ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਕੈਲਾਸ਼ ਸੰਬੰਧੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਵਾਬ ਉਸਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਵੀ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੈਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਦੋ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਕੇਸ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਸੀ।

16. ਭਾਵੇਂ ਕੈਲਾਸ਼ ਦੀ ਕਥਿਤ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਏ ਜਾਣ ਸੰਬੰਧੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਪੂਰੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੈਲਾਸ਼ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੁਝ ਜਵਾਬਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੈਲਾਸ਼ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਰਦਮਨ ਨੂੰ ਲਿਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 4-5 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਸਨ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ

ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਦਬਾਅ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਵਾਬਦਾਤਾਵਾਂ/ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਕਾਰਨ ਕੈਲਾਸ਼ ਅਤੇ ਅਰਦਮਨ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੈਲਾਸ਼ ਅਤੇ ਅਰਦਮਨ ਨੇ ਡਕੈਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਘਟਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕੈਲਾਸ਼ ਅਤੇ ਅਰਦਮਨ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸਨੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਕੈਲਾਸ਼ ਦੀ ਕਥਿਤ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ/ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੈਰਿਟ ਨਹੀਂ ਹੈ।

17. ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ, ਰਾਮ ਨਰੇਸ਼ (ਪੀਡਬਲਯੂ-3) ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗਣੇਸ਼ੀ ਬਾਈ ਅਤੇ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਫੂਲਵਤੀ ਅਤੇ ਰਿੰਕੂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਗਣੇਸ਼ੀ ਬਾਈ ਅਤੇ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਤੋਂ 25-30 ਫੁੱਟ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ, ਬੀ.ਐਲ. ਧਨੇਲੇ - ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਪੀਡਬਲਯੂ-13) ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਫੂਲਵਤੀ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਗਣੇਸ਼ੀ ਬਾਈ ਅਤੇ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਪੰਜਾਹ ਗਜ਼ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਉਸਨੇ ਸਾਈਟ ਪਲਾਨ (ਉਦਾਹਰਣ-ਪੀ24) ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਹੈ।

18. ਸਾਈਟ ਪਲਾਨ (ਉਦਾਹਰਣ-ਪੀ24) ਅਤੇ ਰਾਮ ਨਰੇਸ਼ (ਪੀਡਬਲਯੂ-3) ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-13-10 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਜਗ੍ਹਾ ਜਿੱਥੇ ਫੂਲਵਤੀ ਅਤੇ ਰਿੰਕੂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਗਣੇਸ਼ੀ ਬਾਈ ਅਤੇ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਲਗਭਗ ਪੰਜਾਹ ਗਜ਼ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਦੂਰੀ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਕਿ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ, ਗਣੇਸ਼ੀ ਬਾਈ, ਫੂਲਵਤੀ ਅਤੇ ਰਿੰਕੂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੌਰਾਨ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਗਈ ਸੀ, ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ 1) ਦੇ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਸਾਈਟ ਪਲਾਨ (ਉਦਾਹਰਣ-ਪੀ24) ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ-13-ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸਾਈਟ ਪਲਾਨ (ਉਦਾਹਰਣ-ਪੀ24) ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਇੱਕੋ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਮੂਲੀ ਸੁਧਾਰ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ, ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਵੀ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੇ ਗਣੇਸ਼ੀ ਬਾਈ ਅਤੇ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਉਸਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਫੂਲਵਤੀ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਰਿੰਕੂ 'ਤੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਿੰਕੂ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੋਸ਼ੀ-ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਨੇ ਬੱਚੇ ਰਿੰਕੂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪੇਟ 'ਤੇ ਵੀ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅੰਤੜੀਆਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈਆਂ। ਜਵਾਬਦੇਹ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੱਚੇ ਰਿੰਕੂ ਦੇ ਪੇਟ 'ਤੇ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਦੇਹਾਤੀ ਨਲੀਸ਼ੀ (ਉਦਾਹਰਣ ਪੀ1) ਅਤੇ ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਛੱਕੀ ਲਾਲ [ਆਰ. ਬਨੂਮਤੀ, ਜੇ.]

ਭੌਤਿਕ ਭੁੱਲ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੇ ਬੱਚੇ ਰਿੰਕੂ ਨੂੰ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਸੁੱਟਣ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪੇਟ 'ਤੇ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਵਧਾ-ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ।

19. ਐਫਆਈਆਰ ਇੱਕ ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਵੇਰਵੇ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ-ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਦੁਆਰਾ ਬੱਚੇ ਰਿੰਕੂ 'ਤੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਵੇਰਵੇ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਕਿ ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਨੇ ਬੱਚੇ ਰਿੰਕੂ ਦੇ ਪੇਟ 'ਤੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ, ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਲਈ ਘਾਤਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਵਰਗੀ ਇੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤ ਦੇ ਮਨ 'ਤੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਮਾਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਆਪਣੇ ਚਾਰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਕਾਰਨ ਦੁਖੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਵੇਰਵੇ ਦੱਸਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੋਸ਼ੀ-ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਦੁਆਰਾ ਬੱਚੇ ਰਿੰਕੂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਸੁੱਟਣ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪੇਟ 'ਤੇ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾ ਕਰਨਾ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅੰਤੜੀ ਬਾਹਰ ਆਈ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਲਈ ਘਾਤਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

20. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਇੱਕ ਪੇਂਡੂ ਸੀ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਵੀ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਧੀ, ਨੂੰਹ ਅਤੇ ਪੋਤੇ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਦਮੇ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗੀ। ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਸਦੇ ਪਿਛਲੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ, ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂs ਦੇ ਸਬੂਤ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਖੋਜ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ।

21. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਦੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

22. ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣਾ ਗੈਰਵਾਜਬ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1)

ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਸਨ, ਉਸਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅੰਤਰ ਜੋ ਗਵਾਹ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਮੂਲ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਰਿੰਗ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪ੍ਰਿਥੂ ਉਰਫ਼ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2009) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 588 ਵਿੱਚ, ਇਸਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:-

“14. ਭਾਰਵਾੜਾ ਭੋਗੀਨਭਾਈ ਹਿਰਜੀਭਾਈ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ (1983) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 217 ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭੁੱਲਾਂ, ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਅਤੇ ਅੰਤਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜੋ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਮੂਲ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਇੱਕ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਹੋਣ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜ ਵਿੱਚ ਯਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਉਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦਾ ਤੱਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਛੋਟੀਆਂ ਅੰਤਰਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਨ।”

ਇਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਯੂ.ਪੀ. ਸਟੇਟ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਕੇ. ਐਂਥਨੀ (1985) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 505 ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

23. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੇ ਇਕੱਲਾ ਗਵਾਹ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਭੌਤਿਕ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਪਰ ਸਬੂਤ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਮਾਇਨੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 134 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, "ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੱਥ ਦੇ ਸਬੂਤ ਲਈ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ"। ਇਹ ਟੈਸਟ ਕਿ ਕੀ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਘੇਰਾ ਹੈ, ਠੋਸ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੈ। ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2012) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 10 ਵਿੱਚ, ਇਸਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

"49. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਆਮ ਨਿਯਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਇੱਕਲੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੋਵੇ। ਇੱਕਲੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ

134 ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਗਵਾਹੀ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਪੁਸ਼ਟੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਦਰਅਸਲ, ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਜਾਂ ਮਾਤਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਗੁਣਵੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਤੋਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਿਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਟੈਸਟ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਰਿੰਗ ਹੈ, ਠੋਸ, ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਹੋਰ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ, ਗੁਣਵਤਾ ਜਾਂ ਬਹੁਲਤਾ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ, ਭਾਰ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਇੱਕਲੇ ਗਵਾਹ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਉਲਟ, ਇਹ ਕਈ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਬਾਰੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

ਸੁਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਸੇਨ ਉਰਫ਼ ਬਿਲਟੂ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2016) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 26 ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

24. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਜਤਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਐਫਆਈਆਰ ਬਹੁਤ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦੇਹਾਤੀ ਨਲਿਸ਼ੀ-ਸ਼ਿਕਾਇਤ (ਉਦਾਹਰਣ- ਪੀ 1) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਘਟਨਾ ਦਾ ਸਮਾਂ 20.02.2006 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ ਲਗਭਗ 12.00-12.30 ਵਜੇ ਸੀ ਅਤੇ ਦੇਹਾਤੀ ਨਲਿਸ਼ੀ-ਸ਼ਿਕਾਇਤ (ਉਦਾਹਰਣ- ਪੀ 1) ਉਸੇ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ 05.15 ਵਜੇ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ-13-10 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 20.02.2006 ਨੂੰ, ਉਹ ਸੇਨਵਧਾ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤ ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਐਸਡੀਓ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰੇਖਾ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਣ 'ਤੇ, ਉਹ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਅਤੇ ਦੇਹਾਤੀ ਨਲਿਸ਼ੀ-ਸ਼ਿਕਾਇਤ (ਉਦਾਹਰਣ- ਪੀ 1) ਲਿਖੀ। 20.02.2006 ਨੂੰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਅਤੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਜਾਂਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਪਾਟ ਮੈਪ, ਜ਼ਬਤੀ ਆਦਿ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਐਫਆਈਆਰ 21.02.2006 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ ਲਗਭਗ 02.00 ਵਜੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਰਾਮਵੀਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-8), ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਰਾਮਵੀਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-8) ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਦੂਰ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਇੱਕ ਸੱਤਰ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਪੇਂਡੂ ਔਰਤ ਹੈ ਜੋ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਛੱਡ ਕੇ ਦਸ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਏ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

25. ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਦੇਰੀ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ

ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਕੇਸ ਲਈ ਘਾਤਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

26. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੇਵਾਲਾਲ (ਪੀਡਬਲਯੂ-11) ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 08.00 09.00 ਵਜੇ ਰੋਂਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ, ਗਣੇਸ਼ੀ ਬਾਈ, ਫੂਲਵਤੀ ਅਤੇ ਰਿੰਕੂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮੇਵਾਲਾਲ (ਪੀਡਬਲਯੂ-11) ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁੱਖ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੁਪਹਿਰ ਲਗਭਗ 12.00 12.30 ਵਜੇ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਿੰਡ ਰੁਹੇਰਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਘਰ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਪੰਜ-ਛੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਫੂਲਵਤੀ ਦੀ ਸੱਸ ਪੀਡਬਲਯੂ-1, ਰੋਂਦੀ ਹੋਈ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਅਖਿਲੇਸ਼ ਨੇ ਮੰਡਾਵਲੀ ਡਾਂਗ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਨੂੰਹ ਫੂਲਵਤੀ, ਉਸਦੇ ਪੋਤੇ ਰਿੰਕੂ, ਗਣੇਸ਼ੀ ਬਾਈ ਅਤੇ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ, ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਯੂ-11 ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਵੇਰੇ ਲਗਭਗ 08.00 09.00 ਵਜੇ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਉਸਦੇ ਘਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਅਖਿਲੇਸ਼ ਨੇ ਉਸਦੀ ਨੂੰਹ ਫੂਲਵਤੀ, ਉਸਦੇ ਪੋਤੇ ਰਿੰਕੂ, ਗਣੇਸ਼ੀ ਬਾਈ ਅਤੇ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ/ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-11 ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਵਾਲਾ ਵਿਵਹਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-11 ਦੇ ਆਪਣੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਢੰਗ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਪੀਡਬਲਯੂ-11 ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਵਾਲਾ ਵਿਵਹਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਪਰ ਉਸਦਾ ਗਲਤ ਬਿਆਨ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਨਾ ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਪੀਡਬਲਯੂ-11 ਵਰਗੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਕੇਸ ਅਤੇ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

27. ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ 26.02.2006 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 01.03.2006 ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖੁਲਾਸੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਇੱਕ 0.315 ਬੋਰ ਦਾ ਕੱਟਾ/ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲ (ਉਦਾਹਰਣ-ਏ4) ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੀਜ਼ਰੀ ਮੈਮੋ ਉਦਾਹਰਣ.-ਪੀ20 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਦਾ ਇੱਕ 12 ਬੋਰ ਬੰਦੂਕ (ਉਦਾਹਰਣ-ਏ3) ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਜ਼ਿੰਦਾ ਕਾਰਤੂਸ (ਉਦਾਹਰਣ-ਈ.ਬੀ.1 ਅਤੇ ਈ.ਬੀ.2) ਅਤੇ ਇੱਕ ਬੰਦੂਕ ਲਾਇਸੈਂਸ ਮੁਲਜ਼ਮ ਅਖਿਲੇਸ਼ ਤੋਂ ਸੀਜ਼ਰੀ ਮੈਮੋ ਉਦਾਹਰਣ.-ਪੀ21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਫੂਲਵਤੀ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਤੋਂ 0.315 ਬੋਰ (ਉਦਾਹਰਣ-ਪੀ8) ਦਾ ਇੱਕ ਪੱਤਲ ਖੋਖਾ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਗਣੇਸ਼ੀ ਬਾਈ ਅਤੇ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 0.315 ਬੋਰ (ਉਦਾਹਰਣ-ਪੀ7) ਦੇ ਦੋ ਫਾਇਰ ਕੀਤੇ ਕਾਰਤੂਸ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਪੀ32 ਅਤੇ ਉਦਾਹਰਣ.-ਪੀ33 ਵਿੱਚ, ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਾਹਰ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਫਾਇਰ ਕੀਤੇ ਕਾਰਟੂ (ਉਦਾਹਰਣ. ਈ.ਸੀ.ਏ.1 ਤੋਂ ਈ.ਸੀ.ਏ.4) 0.315 ਬੋਰ ਕੱਟਾ/ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲ (ਉਦਾਹਰਣ.-ਏ 4) ਤੋਂ ਫਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਦਾਹਰਣ.-

ਪੀ32 ਅਤੇ ਉਦਾਹਰਣ.-ਪੀ33 ਵਿੱਚ, ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਾਹਰ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਦੋ ਜ਼ਿੰਦਾ ਕਾਰਟੂ (ਉਦਾਹਰਣ.-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ1 ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ2) 12 ਬੋਰ ਬੰਦੂਕ (ਉਦਾਹਰਣ.-ਏ3) ਤੋਂ ਫਾਇਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਾਏ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤੋਂ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ:-

ਦੋਸ਼ੀ	ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ	ਬਾਂਹ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ	ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਰਾਏ
ਚੱਕੀ ਲਾਲ (ਏ1)	ਫੂਲਵਤੀ	315 ਬੋਰ ਦਾ ਕੱਟਾ (ਉਦਾਹਰਣ ਏ4) – ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲ, ਉਦਾਹਰਣ ਪੀ 20 ਅਧੀਨ ਜ਼ਬਤ	ਐਫਐਸਐਲ ਰਿਪੋਰਟਾਂ (ਉਦਾਹਰਣ.-ਪੀ31, ਪੀ32 ਅਤੇ ਪੀ33) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਫਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਤੂਸ (ਉਦਾਹਰਣ.-ਈਸੀ1 ਤੋਂ ਉਦਾਹਰਣ.-ਈਸੀ4) 0.315 ਬੋਰ ਕੱਟਾ, ਇੱਕ ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲ (ਉਦਾਹਰਣ. ਏ4) ਦੁਆਰਾ ਫਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਈਬੀ-2 ਗੋਲੀ 0.315 ਬੋਰ ਕੱਟਾ (ਉਦਾਹਰਣ. ਏ4) ਤੋਂ ਫਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਈਬੀ-3 ਈਬੀ-2 ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
ਅਖਿਲੇਸ਼ (ਏ2)	ਰਿੰਕੂ	12 ਬੋਰ ਦੀ ਬੰਦੂਕ (ਉਦਾਹਰਣ-ਏ3) ਅਤੇ ਦੋ ਜ਼ਿੰਦਾ ਕਾਰਤੂਸ (ਈਬੀ1 + ਈਬੀ2) ਉਦਾਹਰਣ. ਪੀ21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਫੜੇ ਗਏ।	ਐਫਐਸਐਲ ਰਿਪੋਰਟਾਂ (ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਪੀ31, ਪੀ32 ਅਤੇ ਪੀ33) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋ ਜ਼ਿੰਦਾ ਕਾਰਤੂਸ (ਉਦਾਹਰਣ

			ਵਜੋਂ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ1 ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ2) 12 ਬੋਰ ਬੰਦੂਕ (ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ-ਏ3) ਨਾਲ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ-ਈਬੀ-1 12 ਬੋਰ ਬੰਦੂਕ (ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ-ਏ3) ਨਾਲ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਰਿੰਕੂ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਸੀ।

ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਾਏ ਕਿ ਫਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਟੂਨ ਦੋਸ਼ੀ ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ 0.315 ਬੋਰ ਕੱਟਾ/ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲ (ਉਦਾਹਰਣ.-ਏ4) ਨਾਲ ਫਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਰਾਏ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਾ ਕਾਰਟੂਨ (ਉਦਾਹਰਣ.-ਈਬੀ1 ਅਤੇ ਈਬੀ2) ਦੋਸ਼ੀ ਅਖਿਲੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ 12 ਬੋਰ ਬੰਦੂਕ (ਉਦਾਹਰਣ.-ਏ3) ਤੋਂ ਫਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

28. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, 01.03.2006 ਨੂੰ ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਤੋਂ 315 ਬੋਰ ਦਾ ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਜ਼ਬਤ ਮੀਮੋ ਉਦਾਹਰਣ-ਪੀ 20) ਅਤੇ ਅਖਿਲੇਸ਼ (ਉਦਾਹਰਣ-ਪੀ 21) ਤੋਂ 12 ਬੋਰ ਦੀ ਬੰਦੂਕ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ

ਗਈ ਸੀ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦਾ ਤਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਵਕੀਲ ਦਾ ਤਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ 20 315 ਬੋਰ ਕੱਟੇ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਐਫਐਸਐਲ ਰਿਪੋਰਟ (ਉਦਾਹਰਣ-ਪੀ 32) 0.315 ਬੋਰ ਦੇ ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ/ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਹੋਰ ਤਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਫਐਸਐਲ ਰਿਪੋਰਟ (ਉਦਾਹਰਣ-ਪੀ 32) ਦੌਰਾਨ 315 ਬੋਰ ਦੇ ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲ ਨੂੰ 0.315 ਬੋਰ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

29. ਬੇਸ਼ੱਕ, ਉਦਾਹਰਣ.-ਪੀ20 ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਤੋਂ 315 ਬੋਰ ਦਾ ਕੱਟਾ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸਲਾ ਐਕਟ (ਉਦਾਹਰਣ.-ਪੀ14) ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਐਫਐਸਐਲ ਰਿਪੋਰਟ (ਉਦਾਹਰਣ.-ਪੀ32) ਵਿੱਚ, ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਾਹਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੰਦੂਕ 0.315 ਬੋਰ ਦਾ ਕੱਟਾ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਿਸਤੌਲ ਅਤੇ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਾਹਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਿਸਤੌਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਅੰਤਰ ਸਿਰਫ 315 ਬੋਰ ਦੇ ਕੱਟੇ ਅਤੇ 0.315 ਬੋਰ ਦੇ ਕੱਟੇ ਦੇ ਵਰਣਨ ਵਿੱਚ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਿਸਨੇ ਹਥਿਆਰ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਿਸਨੇ ਉਦਾਹਰਣ.-ਪੀ20 ਲਿਖਿਆ, ਉਹ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ/ਪਿਸਤੌਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਆਮ ਆਦਮੀ ਹਨ। ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੱਟੇ ਦੇ ਵਰਣਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾਮੂਲੀ ਭਿੰਨਤਾ ਇਸਨੂੰ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਾਹਰ (0.315 ਬੋਰ ਦਾ ਕੱਟਾ) ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੰਦੂਕ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕੱਟਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀ।

30. ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ/ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਤਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਐਫਐਸਐਲ ਰਿਪੋਰਟ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਮਲਾਵਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਈਫਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਈਬੀ-1 ਅਤੇ ਈਬੀ-2 ਨੂੰ 0.315 ਬੋਰ ਦੀ ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲ ਜਾਂ 12 ਬੋਰ ਦੀ ਬੰਦੂਕ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਈਬੀ-1 ਅਤੇ ਈਬੀ-2 ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਆਕਾਰ ਦੀ ਬੰਦੂਕ ਤੋਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੈਲਾਸ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਕੈਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਚਾਰ ਤੋਂ ਛੇ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕੈਲਾਸ਼ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੰਦੂਕ ਚੱਕੀ ਲਾਲ 'ਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਐਫਐਸਐਲ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚਿਆ ਗਿਆ ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲ ਸਿਰਫ ਕੈਲਾਸ਼ ਤੋਂ ਹੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਵਰੀ ਅਤੇ ਐਫਐਸਐਲ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

31. ਇੰਝ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ 315 ਬੋਰ ਦੀ ਬੰਦੂਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸਿਰਫ਼ 0.315 ਬੋਰ ਦੀ ਬੰਦੂਕ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਵੇਰਵਾ ਕਿ ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੰਦੂਕ 315 ਬੋਰ ਦੀ ਬੰਦੂਕ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਗਲਤ ਵੇਰਵਾ ਹੈ।

32. ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਵੱਡੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਇੱਕ ਪੇਂਡੂ ਔਰਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬੰਦੂਕ ਦਾ ਸਹੀ ਵੇਰਵਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ; ਦੋਸ਼ੀ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਵਾਬਾਂ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦਾ ਕਿ "ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਕੋਲ ਵੱਡੀ ਆਕਾਰ ਦੀ ਬੰਦੂਕ ਸੀ" ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਵਰਗੇ ਇੱਕ ਪੇਂਡੂ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਦੁਆਰਾ ਵਰਣਨ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਸੀ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦਾ ਇਹ ਤਰਕ ਕਿ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੀ ਗਈ "ਵੱਡੀ ਆਕਾਰ ਦੀ ਬੰਦੂਕ" ਹੀ ਕੈਲਾਸ਼ ਦੀ ਬੰਦੂਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸਦੀ ਬੰਦੂਕ ਸਮੇਤ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਡੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਕੈਲਾਸ਼ ਅਤੇ ਅਰਦਮਨ ਦੀਆਂ ਸਨ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਉਸਨੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਅਤੇ ਅਰਦਮਨ ਨੂੰ ਫਸਾਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਫਸਾਇਆ ਸੀ।

33. ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੰਦੂਕ ਅਤੇ ਪਿਸਤੌਲ (01.03.2006 ਨੂੰ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ) ਭੇਜਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਸਿਰਫ 19.04.2006 ਨੂੰ ਐਫਐਸਐਲ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਜਤਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ/ਪਿਸਤੌਲ ਭੇਜਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ 01.03.2006 ਤੋਂ 19.04.2006 ਤੱਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰ ਕਿੱਥੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਐਫਐਸਐਲ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਦੇਰੀ ਸਿਰਫ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਭੁੱਲ ਜਾਂ ਗਲਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਜਾਂ ਗਲਤੀਆਂ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਜੋ ਕਿ ਹੋਰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਠੋਸ ਹੈ। ਨਨਕਾਨੂ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2016) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 317 ਵਿੱਚ, ਇਸਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:-

"9. ..... ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਗਲਤੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੀ ਗਲਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ ਵਿੱਚ, ਸਗੋਂ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਦੇਵੇਗਾ।"

34. ਵੀ.ਕੇ. ਮਿਸ਼ਰਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2015) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 588 ਵਿੱਚ, ਇਸਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:-

"38. ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਾਰੇ ਸੰਭਾਵੀ ਬਚਾਅ ਪੱਖਾਂ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਣ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਗਲਤੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਾਂ ਭੁੱਲ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਅਜਿਹੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ।"

35. ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ। ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਗੰਭੀਰ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਤਰਕਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਕਦਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਨਿਆਂ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਤਰਕਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਕਦਰ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਗੰਭੀਰ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ - ਇਕਲੌਤਾ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਜਿਸਦਾ ਸਬੂਤ ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਾਹਰ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ 'ਤੇ ਉਸਦੇ ਸੰਸਕਰਣ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਜੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ, ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਆਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੋਈ, ਜਿੱਥੇ ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

36. ਜਿੱਥੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਟੱਲ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗਲਤ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰੇ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੇਸਰ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਛੋਟੀਆਂ-ਮੋਟੀਆਂ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਅਤੇ ਭੁੱਲਾਂ 'ਤੇ ਬੇਲੋੜਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

37. ਮੁਲਜ਼ਮ ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਅਖਿਲੇਸ਼ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ 'ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ' ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਸਾਲ 2006 ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੂਜੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਅਖਿਲੇਸ਼ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ/ਦੋਸ਼ੀ ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਦੇ ਟੀਚੇ ਪੂਰੇ ਹੋਣਗੇ।

38. ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 302 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ/ਦੋਸ਼ੀ ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ/ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ/ਦੋਸ਼ੀ ਚੱਕੀ ਲਾਲ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣ ਲਈ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੁਰੰਤ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

<u>ਡਿਸਕਲੇਮਰ :-</u> ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਦਿਵਾਕਰ ਜੋਤੀ ਐਡਵੋਕੇਟ